4. M. 02

2343-0065/038

MINISTERE DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

MINISTERIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT PAR EXTENSION COMME MONUMENT CERTAINES PARTIES DE L'IMMEUBLE SIS GRAND-PLACE N° 38 A BRUXELLES.

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT UITBREIDING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN BEPAALDE DELEN VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE MARKT NR 38 TE BRUSSEL.

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment l'article 18;

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op het artikel 18;

Vu l'arrêté royal du 19 avril 1977 classant les façades et les toitures des immeubles riverains de la Grand-Place à Bruxelles dont la maison *Sainte-Barbe* sise Grand-Place, n°38;

Gelet op het koninklijk besluit van 19 april 1977 houdende rangschikking van de gevels en de bedakingen van de gebouwen grenzend aan de Grote Plaats te Brussel waaronder het huis *Sint-Barbara* gelegen Grote Markt, nr 38;

Vu l'avis favorable du collège des bourgmestre et échevins de la Ville de Bruxelles, émis en séance du 28 février 2002;

Gelet op het gunstig advies van het college van burgemeester en schepenen van de Stad Brussel uitgebracht tijdens de zitting van 28 februari 2002;

Vu l'avis de la Commission royale des monuments et des sites émis en séance du 21 août 2002;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebracht tijdens haar zitting van 21 augustus 2002;

Considérant que le propriétaire n'a pas émis de remarques dans le délai prévu par l'article 20 de l'ordonnance du 4 mars 1993;

Overwegende dat de eigenaar geen opmerkingen heeft meegedeeld binnen de termijn opgelegd in artikel 20 van de ordonnantie van 4 maart 1993;

Sur la proposition du Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et du Secrétaire d'Etat chargé des Monuments et des Sites,

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en van de Staatssecretaris belast met Monumenten en Landschappen,

ARRETE:

Article 1er – Sont classés comme monument les caves, les murs mitoyens et de fond de parcelle, la façade arrière du corps principal, la façade du bâtiment annexe et les planchers de la maison *Sainte-Barbe* sise Grand-Place n° 38 à Bruxelles en raison de leurs intérêt historique et esthétique précisé dans l'annexe I du présent arrêté; connue au cadastre de Bruxelles, 1ère division, section A, 2e feuille, parcelle n° 478C.

Art. 2 – La zone de protection relative au monument décrit dans l'article 1er comprend l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi que les parties de parcelles et de voiries reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3 – Les conditions particulières de conservation sont les suivantes :

1. En cas de travaux dans le bâtiment, le maître d'ouvrage est tenu de prendre au préalable toutes les mesures nécessaires à la bonne conservation, au respect et à la mise en valeur de toutes les parties protégées;
2. La protection des planchers implique la conservation de leurs éléments constitutifs, à savoir : les poutres maîtresses, les solives ou gîtes, ainsi que les ais ou planches portant un éventuel recouvrement de sol.

BESLUIT:

Artikel 1 – Worden beschermd als monument van de kelders, de gemene muren en muren op het einde van het perceel, de achtergevel van het hoofdgebouw, de gevel van het bijgebouw en de plankenvloer van het huis *Sint-Barbara* gelegen Grote Markt nr 38 , te Brussel vanwege hun historische en esthetische waarde zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit, bekend ten kadaster te Brussel, 1ste afdeling, sectie A, 2de blad, perceel nr 478C.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermelde monument omvat het geheel van de percelen en de wegen, alsook gedeelten van de percelen en de wegen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 3 – De bijzondere behoudsvoorwaarden zijn de volgende :

1- Bij werken aan het gebouw dient de bouwheer alle voorafgaandelijke voorzorgsmaatregelen te treffen voor de goede bewaring, het respect en het in waarde brengen van alle beschermde delen;
2- De bescherming van de plankenvloer houdt in de bewaring van hun bestanddelen, dit wil zeggen : de moerbalken, de dwarsbalken of vloerbalken, evenals de vloerplanken of planken die een eventuele vloerbedekking dragen.

Art. 4 - Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Art. 4 – De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Bruxelles, le 07 -11- 2002

Brussel, 07 -11- 2002

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

François-Xavier DE DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites et du Transport rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

CHANCELLERIE

Gilles CLOOSCOU

KANSELARIJ

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT PAR EXTENSION COMME MONUMENT CERTAINES PARTIES DE L'IMMEUBLE SIS GRAND-PLACE N° 38 A BRUXELLES

Réf. cadastrale : Bruxelles, 1ère division, section A, 2e feuille, parcelle n° 478 c.

Description sommaire :

L'immeuble, dénommé *Sainte-Barbe* (ou *La Ronce Couronnée*, au début du XIXème siècle), a été réédifié après le bombardement de 1695, probablement comme maison privée. Le propriétaire de l'époque et l'architecte restent inconnus. Au XVIIIème siècle, la façade est complètement transformée et réorganisée en deux travées, au lieu des trois existantes. Le pignon perd également son ornementation. A la fin du XIXème siècle, lors des campagnes de restauration de la Grand-Place, un projet envisage la démolition de la façade et sa restitution conformément au dessin de F.I. De Rons (1749). Ce qui ne sera réalisé qu'en 1913-20. Cette reconstruction ne respecta pas totalement l'ordonnance du dessin de De Rons : le rez-de-chaussée a gardé sa disposition existante, pour des raisons d'usage commercial ; le millésime n'est pas replacé et un bas-relief représentant Sainte Barbe est créé.

Le plan de l'îlot montre que la parcelle du n° 38 est, avec sa voisine (n° 39, Grand-Place - *L'Ane*), l'une des plus profondes de ce groupe de maisons. De même que pour *L'Ane*, l'implantation des volumes composant l'immeuble n° 38 est la suivante : corps principal, cour et bâtiment en intérieur d'îlot. La parcelle s'élargit à l'arrière, le bâtiment annexe présentant un plan en trapèze. L'ensemble conserve ses murs mitoyens et de fond de parcelle originaux. Le corps principal compte 5 niveaux : souterrains, rez-de-chaussée, deux étages et combles. Le bâtiment en intérieur d'îlot se distribue sur 4 niveaux : caves, rez-de-chaussée, étage et grenier.

Les **caves** , qui s'étendent aujourd'hui sous toute la parcelle, résultent d'une conception en plusieurs phases. Une première partie, voûtée d'un berceau longitudinal (brique espagnole), reprend l'espace sous le corps principal. L'accès aux souterrains depuis la Grand-Place a disparu, il se trouvait sous la travée de gauche, d'après le dessin de De Rons. Un second escalier descendait de la cour vers ce premier espace souterrain, il a disparu en 1907 (AVB TP 8605). Aujourd'hui, deux autres accès mènent au sous-sol : l'un, construit en 1930, se situe à l'emplacement de l'ancienne cour et l'autre, dans le bâtiment en intérieur d'îlot. Sous l'ancienne cour, une deuxième cave a été aménagée ultérieurement, probablement au début du XXème siècle (ses murs de fondation sont cependant anciens, du fait de l'imbrication des parcelles voisines et de la reprise probable des fondations des mitoyens existants). Sous le bâtiment arrière, le sous-sol est couvert d'un plafond à voussettes (brique sur poutrelles métalliques), remontant vraisemblablement à la 2ème moitié du XIXème siècle. L'ensemble des souterrains s'est vu doté d'aménagements divers, tels quelques caveaux dans la première cave, ou des cloisons dans la seconde partie. Ces dispositions ponctuelles datent principalement du XXème siècle.

Hors-sol, l'ensemble des espaces intérieurs a fait l'objet de réaménagements dans le courant des XIXème et XXème siècles : cour couverte d'une annexe en 1929, déplacement des circulations verticales dans le corps principal comme dans le bâtiment arrière, décoration typique de la fin du XIXème siècle (cheminées, cloisons...), poutres au rez-de-chaussée du corps principal probablement refaites en 1930. Le corps principal conserve partiellement la maçonnerie de sa façade arrière originale, celle-ci étant modifiée au rez-de-chaussée et au 1er étage mais conservée aux niveaux supérieurs. Au 1er étage, une passerelle a été construite par-dessus la cour, à la fin du XIXème ou au début du XXème siècle, afin de relier les deux bâtiments. Les étages du corps principal ont perdu leurs anciens gîtages.

Dans les **combles** du corps principal, on note un remaniement de la charpente originale, suite au remplacement de l'escalier original, plus petit mais probablement situé au même endroit, au centre du bâtiment. L'escalier actuel a probablement été placé à la fin du XIXème siècle. Seules les deux premières fermes, numérotées I et II, ainsi que quelques pannes, appartiennent avec certitude à la charpente d'origine. Le reste est enduit et masque probablement la suite de la charpente. Le pignon avant ayant été reconstruit en 1918, le parement intérieur est en maçonnerie récente et le linteau est constitué d'une poutrelle métallique.

La façade du **bâtiment en intérieur d'îlot** a été démolie au niveau du rez-de-chaussée mais ses maçonneries enduites sont conservées à partir du 1er étage. Les aménagements de ce bâtiment arrière (cloisons, escaliers, cheminée) sont relativement récents (fin XIXème siècle – début XXème siècle) mais non datés.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Intérêt historique et esthétique :
Depuis 1998, l'ensemble architectural de la Grand-Place de Bruxelles est inscrit sur la Liste du patrimoine mondial de l'UNESCO, une reconnaissance sur le plan international de sa valeur exceptionnelle. Pour permettre une valorisation optimale de ce patrimoine, l'Unesco a recommande d'étendre la protection légale de la Grand-Place à tous les éléments présentant encore un intérêt historique et esthétique.
En août 1695, le Maréchal de Villeroi, chef des armées de Louis XIV, bombarda le centre de Bruxelles. Les bombes et obus incandescents provoquèrent des incendies ravageants la Grand-Place dont il ne resta pratiquement plus rien. Centre géographique et économique de la ville, la Grand-Place devint rapidement le principal enjeu de la vague de reconstruction entamée immédiatement au lendemain du désastre. De cette époque, qui constitue pour Bruxelles un des événements les plus marquants sur le plan historique et urbanistique, cette maison de la Grand-Place conserve les principales dispositions résultant de la reconstruction suite au bombardement de 1695. Cette typologie de «maison à cour», sur une parcelle étroite et profonde, est caractéristique des maisons traditionnelles du centre de Bruxelles à cette époque. L'emplacement de la cour, même couverte, est encore perceptible et les maçonneries des façades, autour de la cour, sont en grande partie préservées.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 07 -11- 2002.

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites et du Transport Rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

CHANCELLERIE
Gilles C[illegible]
KANSELARIJ

BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT UITBREIDING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN BEPAALDE DELEN VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE MARKT NR 38 TE BRUSSEL

Kadastrale gegevens: Brussel, 1ste afdeling, sectie A, 2de blad, perceel nr. 478C

Beknopte beschrijving:

Sint-Barbara werd heropgebouwd na het bombardement van 1695, waarschijnlijk als privé-woning. De naam van de toenmalige eigenaar en van de architect blijven onbekend. In de 18de eeuw werd de gevel volledig verbouwd en verdeeld over twee in plaats van de drie bestaande traveeën. De topgevel verloor bovendien zijn ornamentatie. In het kader van de restauratiecampagnes van de Grote Markt in de late 19de eeuw, bestond een project om de gevel af te breken en in zijn oorspronkelijke staat te herstellen, op basis van de tekening van F.I. De Rons (1749). De reconstructie werd pas in 1913-20 uitgevoerd, maar respecteert de ordonnantie op de tekening van De Rons niet volledig: de benedenverdieping blijft, vanwege haar commerciële functie, als dusdanig behouden; het bouwjaar wordt niet teruggeplaatst en er wordt een bas-reliëf met Sint-Barbara op de gevel geplaatst.

Uit het plan van het huizenblok blijkt dat het perceel van nr. 38, en het aangrenzende perceel (Grote Markt 39 – *den Ezel*) één van de diepste van het blok is. De plaats van de volumes is dezelfde als die van *den Ezel*: hoofdgebouw, binnenplaats en gebouw aan de binnenkant van het huizenblok. Het perceel wordt breder achteraan, waardoor het achterhuis een trapeziumvormig plan vertoont. De gemene muren en de achterste perceelmuur van het geheel zijn nog oorspronkelijk. Het hoofdgebouw telt vijf bouwlagen: kelderverdieping, begane grond, twee verdiepingen en zolderverdieping. Het achterhuis heeft vier bouwlagen: kelderverdieping, begane grond, verdieping en zolderverdieping.

De **kelder**, die zich heden onder het gehele perceel uitstrekt, is het resultaat van verschillende fasen. Een eerste deel, met langwerpig tongewelf (van Spaanse baksteen) volgt de omtrek van de ruimte onder het hoofdgebouw. De toegang tot de kelderverdieping viade Grote Markt is verdwenen; volgens de tekening van De Rons bevond deze zich onder de linkertravee. Een tweede trap leidde van de binnenplaats naar de deze eerste kelderruimte, maar verdween in 1907 (SAB OW 8605). Heden heeft de kelder twee andere ingangen: de ene, uit 1930, bevindt zich op de plaats van de voormalige binnenplaats,de andere in het achterhuis. Onder de voormalige binnenplaats werd latere een tweede kelderruimte ingericht, waarschijnlijk in het begin van de 20ste eeuw (de funderingsmuren zijn oud, vanwege de integratie met de aangrenzende percelen en het vermoedelijke hergebruik van de funderingen van de bestaande gemene muren). Onder het achterhuis is de kelderruimte voorzien van een plafond met troggewelven (baksteen op metalen balken), dat waarschijnlijk teruggaat tot de tweede helft van de 19de eeuw. De kelderverdieping heeft diverse ingrepen ondergaan, hoofdzakelijk in de 20ste eeuw, zoals de inrichting van enkele kleine keldertjes in de eerste ruimte en tussenmuren in het tweede gedeelte.

De ruimten van **de overige bouwlagen** werden heringericht in de loop van de 19de en 20ste eeuw: constructie van een bijgebouw op de binnenplaats in 1929, verplaatsing van de verticale verbindingsruimten in het hoofdgebouw en achterhuis, typische laat-19-de-eeuwse decoratie (schouwen, tussenwanden,...), herstel van de balken op de begane grond van het hoofdgebouw, waarschijnlijk in 1930. Het metselwerk van de originele achtertopgevel in het hoofdgebouw bleef gedeeltelijk bewaard; deze gevel werd gewijzigd op de begane grond en de eerste verdieping maar bleef behouden op de bovenste bouwlagen. Op de eerste verdieping werd een buitengang boven de binnenplaats gebouwd, op het einde van de 19de eeuw of het begin van de 20ste eeuw, om de twee gebouwen met elkaar te verbinden. De oude balklagen op de verdiepingen van het hoofdgebouw zijn verdwenen.

Op de **zolder** van het hoofdgebouw werd het oorspronkelijk gebinte gewijzigd bij de vervanging van de oorspronkelijke trap. De huidige trap is kleiner maar bevindt zich waarschijnlijk op dezelfde plaats, in het midden van het gebouw en werd er waarschijnlijk in de late 19de eeuw geplaatst. Enkel de eerste twee spanten, I en II genummerd, en enkele pannen behoren met zekerheid tot het oorspronkelijk gebinte. De rest is bepleisterd en verbergt waarschijnlijk de rest van het gebinte. De voortopgevel werd heropgebouwd in 1918 , het binnenparement is van recent metselwerk en de latei bestaat uit een metalen balk.

De gevel van het **achterhuis** werd afgebroken ter hoogte van de benedenverdieping maar vanaf de eerste verdieping bleef het bepleisterde metselwerk behouden. De inrichtingswerkzaamheden in het achterhuis (tussenwanden, trappen, schouw) zijn vrij recent (late 19de eeuw – begin 20ste eeuw) maar een exacte datum is onbekend.

Waarde van het goed volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 2, 1° van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed:

Historische en esthetische waarde:

Het architecturaal geheel dat de Grote Markt van Brussel vormt, is sinds 1998 ingeschreven op de Lijst van het Werelderfgoed van de UNESCO, een internationale erkenning van haar uitzonderlijke waarde.

Om dit stuk erfgoed op optimale wijze tot zijn recht te kunnen brengen, heeft de UNESCO aanbevolen de wettelijke vrijwaring van de Grote Markt uit te breiden met alle elementen die nog een historische en esthetische waarde bezitten.

In augustus 1695 bombardeerde maarschalk de VilleroY, bevelhebber van het leger van Lodewijk XIV, het centrum van Brussel. De brandende bommen en kanonskogels veroorzaakten een verwoestende brand op de Grote Markt, die nagenoeg volledig in de as werd gelegd. De Grote Markt vormde het geografische en economische centrum van de stad en werd dan ook de belangrijkste inzet tijdens de wederopbouw die vlak na de ramp werd aangevat. Het huis op de Grote Markt 38, opgetrokken in de periode die voor Brussel één van de markantste historische en stedenbouwkundige gebeurtenissen vormt, heeft zijn oorspronkelijke inrichting uit deze periode grotendeels behouden. De typologie "huis aan binnenplaats", op een smal en diep perceel, is typisch voor de traditionele huizen van die periode uit het centrum van Brussel. De omtrek van de binnenplaats blijft zichtbaar, ondanks het feit dat deze nu overdekt is, en het metselwerk van de gevels rond de binnenplaats is nog grotendeels origineel.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van , 07 -11- 2002

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

François-Xavier DE DONNEA

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

CHANCELLERIE

Gilles C[illegible]

KANSELARIJ

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT PAR EXTENSION COMME MONUMENT CERTAINES PARTIES DE L'IMMEUBLE SIS GRAND-PLACE N° 38 A BRUXELLES.

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING. TOT UITBREIDING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN BEPAALDE DELEN VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE MARKT NR 38 TE BRUSSEL

DELIMITATION DE LA ZONE DE PROTECTION

AFBAKENING VAN DE VRIJWARINGSZONE

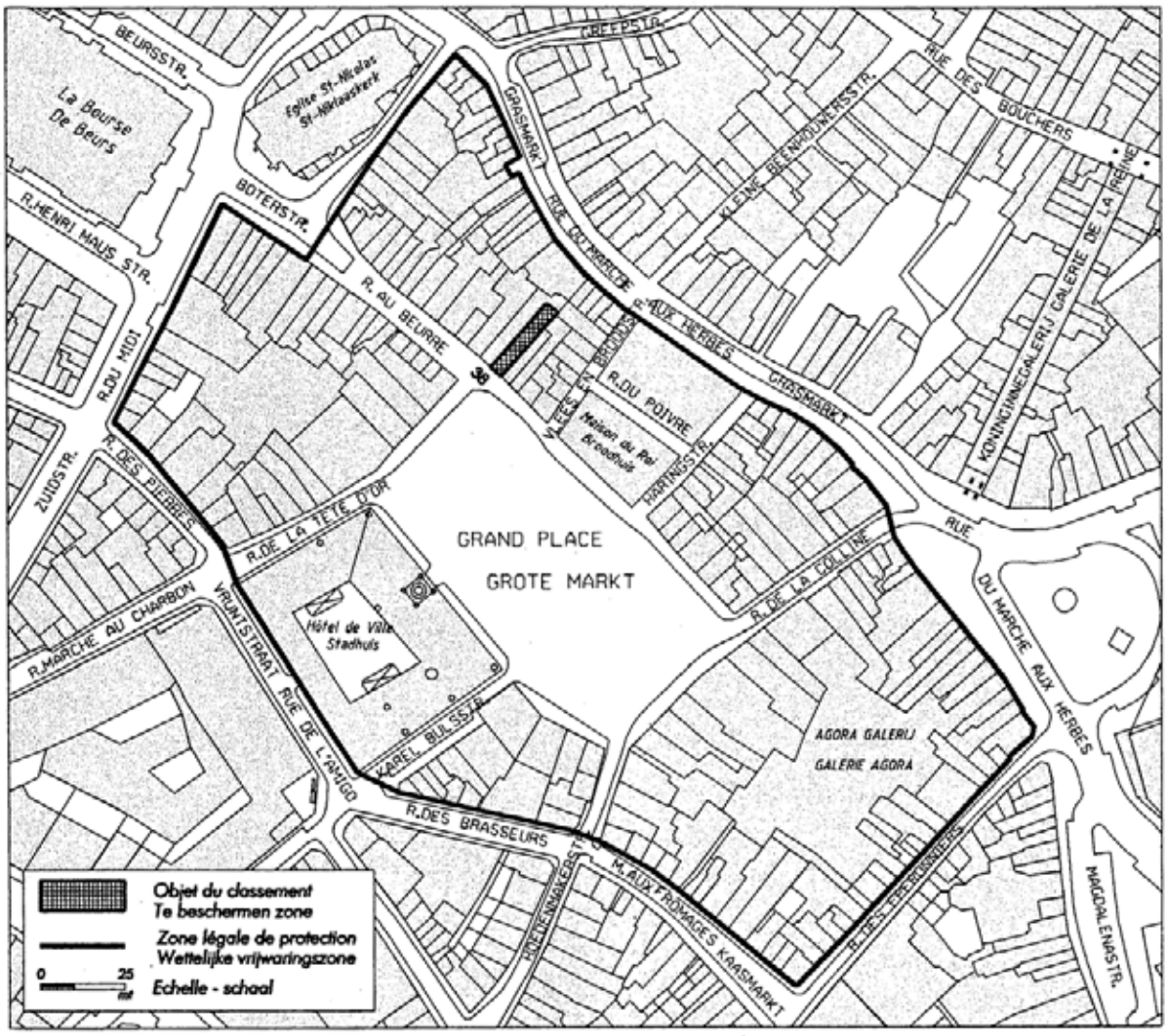

Vu pour être annexé à l'arrêté du 07 -11- 2002

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 07 -11- 2002

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

CHANCELLERIE

Gilles CLARESCO
KANSELARIJ